

Tatjana Leskošek Denišlič

Naša zabava je bila radodarna narava

Rojeni v izdihljajih druge svetovne vojne, smo v petdesetih letih prejšnjega stoletja obiskovali nižje razrede osnovne šole. Bili smo si enaki, brez igrač in vsega, kar je današnjim mladim na voljo. Se je takrat pač gradila domovina v vsesplošnem pomanjkanju in vseprisotnem strahu, kaj in kako bo. Živel se je skromno, morja nismo poznali in obiskovali, za nas je bila obala obrežje Save v Tomačevem ali pod Črnuškim mostom. Pridne roke naših mam, ki so bile takrat le mame in gospodinje, a trpežne kot usnje in trdne kot jeklo, so nam šivale in pletle iz ostankov. Vse se je moralo uporabiti, nič ni šlo v smeti. Zelenjavo so pridelale na vrtilčkih ob stanovanjskih hišah za Bežigradom v Ljubljani, kjer smo takrat prebivali. Sladkih pijač nismo poznali, odžejala nas je voda iz kuhinjske pipe. Drobne sladke pregrehe, predvsem rožiči in doma pečeni keksi, so nas razveseljevali le v decembru. Pa nismo nergali, otroci smo si vedno našli zabavo – kradli smo si zemljo, skakali ristanc in se podili kot žandarji in ravbarji okoli domačih hiš, dvorišč in vrtov. Malokatere deklice so se bahale s punčkami iz celuloida. Zanje smo družno skrbele vse, jih poltihu občudovale in morda lastnicam malce zavidale. Nikoli nam ni bilo dolgčas in nismo iskali kota v okrogli sobi.

Letni časi so bili takrat kot bi jih vzeli iz učbenikov – poletni meseci niso skoparili z vročino, zimski pa so bili ledeni in sneženi, da je škripalo pod nogami. Dandanes pomladi in jeseni v pravem pomenu besede ni več. Iz mrzlega, ko se še stiskamo v plaščih, kar čez noč udari vročina, pričakovanih prehodov enostavno ne čutimo več.

Neizbrisano je ostalo v spominu leto 1952, ko je v začetku februarja snežilo kot v pravljici, neprekinjeno tri dni in tri noči. Na že obstoječo podlago dobrega pol metra, ga je nasulo še dober meter in pol pri nas v prestolnici, na Gorenjskem zagotovo še več. Snežna opojnost je segala do spodnjega roba balkona v visokem pritličju naše stanovanjske stavbe. Obilen sneg in sproženi plazovi so zasuli ceste in železniške tire. Oskrba, kolikor jo je bilo, je šepala in kurjave je začelo primanjkovati. Spominjam se, da so bili že tako nakupi drv in premoga za starše velik finančni zalogaj. Kurilo se je le v kuhinji, sobo in kopalnico je mama ogrela ob koncu tedna. V mrzlo posteljo smo otroci dobili v drobovju kuhinjskega štedilnika segreto opeko, zavito v časopis ali odsluženo krpo. Kako blagodejno toplo je bilo na mestu, kamor so segle noge, ko sem legla!

Zaradi rekordne pošiljke snega, ohromljenega življenja in vsesplošnega pomanjkanja kurjave, je oblast razglasila izredno stanje. Starši so udarniško čistili ceste in pločnike, nam šolarjem pa so zimske počitnice podaljšali za teden dni. Da, imeli smo tri tedne brezskrbnih počitniških dni. Veselje je bilo nepopisno, saj takrat nismo poznali krompirjevih, božično-novoletnih in prvomajskih. Le zimske in poletne počitnice smo imeli. Pa ne le to, tudi turnuse dopoldanskega in popoldanskega pouka smo prakticirali. Današnja mladina ne ve, da smo njihovi stari starši kar nekaj let, v nižji gimnaziji, ki je kot današnja devetletka, hodili k pouku tudi ob sobotah in to izmenoma v turnusih. Svojevrstna izkušnja in za današnji čas malo nora in zmedena. Ko si začel teden s ponedeljkom dopoldne, si četrtek, petek in soboto imel pouk popoldne. Tej sredi smo rekli dolga sreda. Seveda je naslednji teden sledila kratka, ko smo zaključili pouk v sredo

popoldne in morali že čez nekaj ur, v četrtek, k pouku zjutraj. Kar dolgo v noč smo pisali naloge in se učili. A smo vse preživeli in se celo zabavali, času primerno. Ko sem pobrskala po spletu, sem zasledila, da so se tisto leto v Oslu odvijale zimske in v Helsinkih poletne olimpijske igre. Mi o tem dogajanju nismo vedeli nič, saj televizijskih aparatov nismo poznali, radia pa otroci nismo poslušali. Smo se pa zabavali na veliko, čisto po naše.

Tako je bila zima februarja 1952 res prava zzzzzima, a nas otročaje ni ustavila v nedolžnih zabavah, ki niso zahtevale danes vseprisotnih elektronskih naprav. Tritedenske zimske počitnice smo izkoristili na polno. Ko je prenehalo rekordno sneženje, smo se otroci okoliških hiš zbrali na dvorišču, kjer je bila snežna odeja višja od nas. Starši so v visokem snegu z lopatami trasirali nekaj stezic, mi pa smo z rokami, smetišnicami in vejami, odlomljenimi vsled težkega snega, pričeli dolžiti v nedrje ogromne bele gmote. Sprva je šlo zelo počasi, kasneje smo se bolje znašli in postali pravi gradbeni strokovnjaki. Silvija iz prvega nadstropja je pripeljala sanke in nanje smo naložili odvečne kepe snega ter jih prepeljali na drugi konec dvorišča. Počasi so se začeli kazati rezultati neumornega kopanja. Vse daljši so postajali beli predori. Enega smo poznali z dvorišča, kjer je polkrožni betonski vhod skrival v trebuhu zemlje podzemno zaklonišče, ostanek druge svetovne vojne. Vanj nismo zahajali, le kdaj pa kdaj je poleti kateri od staršev z nami splezal v podzemlje pogledat, kako so se okoliški prebivalci skrivali v času bombnih napadov. Ozki, temni in smrdeči rov je bil tesnobno strašljiv, naši tuneli v snegu pa so bili čisti in bleščeče beli.

Ustvarjalni elan in vznemirjena domišljija sta daljšala predore v beli opojnosti. Višji smo, po navodilih starejših, z rokami tlačili sneg nad seboj, da so postali lepo obokani. V zanosu igre premrlih rok in mokrih rokavic niti čutili nismo. Bela sapa se je sproti spreminjala v ivje, ki je obviselo v zraku, saj so nizke temperature vztrajale. Zagnano grizenje v snežno gmoto je kmalu rodilo nesluten preplet tunelov. Rdečih lic ter otrplih rok in nog smo zvečer staršem ponosno pripovedovali o gradnji. Utrujenost zaradi dela in zabave nas je odplaknila v trdno spanje. Premočene rokavice so se medtem sušile, a pogosto ne posušile.

Ko je bil labirint sneženih rogov dokončan, smo v njih sedeli na sankah in manjši deski, ki jo je prinesel Romanov očka, da se ljubi sinko ne bi prehladil. Pogovarjali smo se to in ono ter se neskončno zabavali. Mami nas je enkrat prijetno razveselila, ko je prinesla koščke kruha, namazane s svinjsko mastjo, posute s soljo in obarvane z malo rdeče suhe paprike. Kako so teknil ti preprosti, časom primerni sendviči, še zlasti, ker smo jih pojedli skupaj v zavetju našega izdelka!

Zabava naše mladosti je bila tisto zimo popolna. Lovili in skrivali smo se do onemoglosti, fantje so nas deklice v mraku tudi strašili. Uživali smo brez dragih igrač dolge tri tedne, saj so nizke temperature ohranjale belo stvaritev.

Z otoplitvijo so se sneženi labirinti počasi sesedali. A zabave še ni bilo konec. Na ostankih snežene odeje smo s čevlji teptali obrisami namišljenih stanovanj. Vsi po vrsti smo si ogradili večsobna, saj so predstavljala nedosegljivi luksuz. V tlorise sob meter krat meter smo postavili omare, postelje, mize in stole, vse oblikovano iz snega. Fantje pri tem niso sodelovali, raje so nagajali in se neznansko zabavali. Deklice smo jezne kričale, glasno vreščale in klicale mame na pomoč, najpogosteje neuspešno.

Ne predstavljam si današnjih otrok, da bi se tako zabavali. Tablice in pametni telefoni so jim položeni v zibelke in že zgodaj so pravi virtuozni na tik - toku, instagamu, snapchatu, tviterju in drugih socialnih omrežjih. Res je korona pred časom nepričakovano posegla v naše življenje in za dve leti spremenila ustaljene prakse. Zakonitosti časa se vračajo in odgovorni zatrjujejo, da se ne bomo več zapirali. Zato mladi drve na vsemogoče koncerte idolov, v bučne diskoteke in na žure. Ni pa korona spremenila najpomembnejšega - gledanja mladih v ekrane, predvsem tiste male pametnih telefonov. Še pogovarjajo se ne, le od časa do časa posnamejo kak selfi, najpogosteje v čudnih pozah in z nemogočimi grimasami.

Nalagajo se plasti let in vnuki ne verjamejo pripovedim, da smo včasih tako malo potrebovali za igro, veselje in zabavo. Nikoli ni bilo dolgčas, naša mladost je bila v svoji skromnosti lepa in je ostala globoko zapisana v spominu, saj je drugače ne bi mogla podoživeti. Mi, otroci povojnih let, smo imeli privilegirano otroštvo, živeli smo v čistem okolju in imeli mame ob sebi. Nismo se ločevali po znamkah oblačil in obutve ter smo z užitkom pojedli šolsko malico, pogosto kruh z oranžnim, slanim sirom, povojnim darilom Amerike. Takrat se nismo zavedali, da nam je narava naklonjena. Nismo poznali sodobnih nadlog od alergij na gluten do laktozne intolerance. Šele sedaj se zavedamo, da starši z naravo niso mačehovsko ravnali. Ni bilo ozonskih lukenj, tovarniških izpustov, toplogrednih plinov, avtomobili so bili redkost, tudi jedrskih poskusov ne in fosilna goriva so obstajala v neznatnih količinah.

Vesela sem, da so mladi vse bolj ozaveščeni in jim ni vseeno, kaj se dogaja z naravo. Srčno upam, da bo ta naš planet še dolgo razveseljeval mlade in manj mlade ter podarjal svoje majhne čudeže. Poskrbimo, da bi narava spet bila otrokom najprijaznejša zabava! Zavedajmo se, da nismo retardirani, če v roki ne stiskamo pametnega telefona in v avtu nimamo navigacije!